

5. Чижевская Л.В. Развитие бухгалтерского учета и контроля в контексте европейской интеграции: монография / Л.В. Чижевская; под ред. Ф.Ф. Бутынця. - Житомир-Краматорск: Рута, 2005. -588 с.
6. Савицкая Г.В. Анализ хозяйственной деятельности предприятия / Г.В. Савицкая.- 4-е изд., перераб. и доп. – Минск: Новое знание, 2000. – 688 с.
7. Стратегия и тактика антикризисного управления фирмой / Под общ. ред. А.П. Градова, Б.И. Кузина. – СПб: Специальная литература, 1996. – 510 с.
8. Попович И.В. Методика экономических исследований в сельском хозяйстве / И.В. Попович.– М.: Экономика, 1982. – 216 с.
9. Коваленко С.А. Теневая экономика: аспекты формирования и механизмы легализации: учебное пособие / С.А. Коваленко. – Симферополь: Таврия, 1998. – 184 с.
10. Бешелев С. Д. Математико – статистические методы экспертных оценок / С.Д. Бешелев, Ф.Г. Гуревич. – М.: Статистика, 1980. – 263 с.

В статье обоснована важность анализа операций с давальческим сырьем перерабатывающими предприятиями для выявления их положительных и негативных последствий. Рассмотрены традиционные и современные методы анализа операций с давальческим сырьем. Проведено сравнения преимуществ и недостатков разных методов анализа. Указаны проблемы, которые тормозят и усложняют проведение качественного анализа, а также важность использования новых информационных источников для проведения анализа операций с давальческим сырьем.

Ключевые слова: *давальческие операции, традиционные и современные методы анализа, источники информации.*

The importance of analyzing the tolling processors in order to identify their positive and negative consequences are justified in the article. Traditional and modern methods of tolling analysis are considered. A comparison of the advantages and disadvantages of using different methods of analysis is done. The problems that are hinder and impede qualitative analysis, and the importance of using new information sources to analyze tolling are identified.

Keywords: *tolling operations, traditional and modern methods of analysis, sources of information.*

Дата надходження до редакції: 9.10.2013 р.

Рецензент: д.е.н., доцент Яворська Т.І.

УДК 658.153:631.145

АНАЛІЗ ТА ОПТИМІЗАЦІЯ СТРУКТУРИ ОБОРОТНИХ АКТИВІВ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Г. О. Худякова, аспірант, Луганський національний аграрний університет

У даній статті проаналізований фактичний склад та структура оборотних активів аграрних підприємств Луганської області, а також запропонований комплекс дій, за допомогою якого можна визначити оптимальний розмір структури оборотних активів та величину її впливу на рентабельність продажу.

Ключові слова: *оборотні активи, управління, оптимальний розмір, структура, рентабельність продажів, виробничі фонди, фонди обігу, аграрні підприємства.*

Постановка проблеми. Ефективне управління діяльністю підприємств в сучасних умовах розвитку конкурентного ринку значною мірою визначається рівнем управління їх активами. Це питання є досить актуальним сьогодні в умовах ринкової економіки, коли підприємствам надана можливість самостійно здійснювати свою фінансово-господарську та виробничу діяльність, тому особливу увагу необхідно приділяти організації управління оборотними активами будь-яких підприємств, а аграрних зокрема.

Організацію управління оборотними активами аграрних підприємств можна трактувати як процес створення та модернізації системи управління оборотними активами, тобто як розподіл повноважень та обов'язків підрозділів підприємств у сфері функціонування оборотних активів та формування відповідного методичного, технічного, інформаційного та комунікаційного забезпе-

чення.

Система управління оборотними активами на аграрних підприємствах буде ще більш ефективною, якщо процес керівництва здійснювати комплексно, розповсюджуючи його на виробничу та фінансову сферу. При цьому регулювання у фінансовому секторі повинно включати декілька напрямів: проведення аналізу структури оборотних активів; визначення оптимального обсягу, що здатний забезпечувати безперебійність виробничого процесу, а також структури оборотних активів з метою досягнення максимального прибутку за умов мінімального рівня ризику. Реалізація цих напрямів на практиці дозволяє аграрним підприємствам покращити стан своєї платіжно-розрахункової дисципліни, а також максимізувати рівень ефективності використання коштів, що авансовані в оборотні активи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблеми фінансового управління оборотними активами, що включають у себе питання формування та ефективного їх використання, моменти щодо оптимізації їх складу і структури, розглянуті у економічній літературі під авторством багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених-економістів. Значний внесок у розгляд цих питань зробили такі науковці, як: І.О. Бланк, В.В. Ковальов, Є.С. Стоянова, Е.О. Гончарова, А.М. Поддєрьогін, В.В. Бочаров, А.Д. Шеремет, О.М. Бірман, Ю. Бріхем, Л. Гапенски та інші. Роботи вітчизняних та зарубіжних вчених досить вдало розкривають теоретичні аспекти цього питання, але практичного вирішення з урахуванням особливостей сучасного стану формування та використання оборотних активів аграрними підприємствами, на жаль, практично не надають.

Постановка завдання. Метою даної статті є аналіз та визначення оптимального розміру структури оборотних активів аграрних підприємств Луганської області, а також впливу структури активів на рентабельність продажу для досягнення беззбитковості господарської діяльності та достатнього рівня платоспроможності аналізованих підприємств.

Виклад основного матеріалу. У аграрному секторі України здійснюються глибокі економічні перетворення. Сучасні умови господарювання ж постійно вимагають належного контролю за фінансово-економічним станом цих підприємств, оскільки їм необхідно досягати прийнятного рівня платоспроможності, ліквідності та фінансової стійкості. Тому все це може бути забезпечено в процесі управління та формування оборотних активів шляхом дотримання певних обсягів запасів, дебіторської заборгованості, грошових коштів.

Аграрні підприємства нині притримуються обережної стратегії формування оборотних активів, тобто допускають досить високий рівень товарно-матеріальних запасів та дебіторської заборгованості, її ж використання є досить ризикованим, оскільки постійно зберігаються значні обсяги дебіторської заборгованості, саме простроченої, а найбільш ліквідні оборотні активи знаходяться на мінімально необхідному для підприємств рівні.

Під час управління оборотними активами здійснюється й безпосередній вплив на їх структуру та розмір, величину їх джерел, суму витрат на утримання запасів та залучення ресурсів, що необхідні для забезпечення процесів виробництва та реалізації продукції аграрних підприємств. Зміна цих основних параметрів прямо пропорційно впливає на кінцеві результати діяльності підприємств, їх фінансовий стан, а й відповідно, в цілому на ефективність їх функціонування.

За наявними оцінками спеціалістів з фінансового менеджменту, підприємства можуть отримати при ефективному управлінні фінансами наступні відсотки загальної економії: 50% - може

забезпечити ефективне управління товарно-матеріальними запасами, 40% - управління дебіторською заборгованістю та готовою продукцією та 10% управління технологічним циклом [1, с. 121]. Ці наведені дані свідчать про необхідність прийняття раціональних рішень відносно управління оборотними активами підприємств, що безпосередньо пов'язані зі стратегією розвитку підприємств, маркетинговими дослідженнями, прогнозуванням можливих змін державної політики у різних сферах, інвестиціями в оборотні активи тощо [2, с. 37].

Головною метою управління активами господарюючого суб'єкта, в тому числі і оборотними активами, є максимізація прибутку на вкладений капітал при забезпеченні стійкої і достатньої платоспроможності підприємства. Важливим завданням в частині управління оборотними активами підприємства є забезпечення оптимального співвідношення між платоспроможністю і рентабельністю шляхом підтримки відповідних розмірів і структури оборотних активів [3, с. 12].

Структура оборотних активів – це питома вага вартості окремих елементів оборотних виробничих засобів і засобів обігу в загальній сумі оборотних активів. Структура оборотних активів має значні коливання в окремих галузях економіки, оскільки вона залежить від складу і структури витрат на виробництво, умов поставок товарно-матеріальних цінностей, умов реалізації продукції (виконання робіт, надання будь-яких послуг), проведеної розрахунків, тощо [4].

Оптимізація ж структури оборотних активів передбачає такий вид співвідношення елементів оборотного капіталу, який би усував проблеми з платоспроможністю на основі пропонованих критеріїв. У зв'язку з цим даний процес можна віднести до рушійних сил, що здійснюють вплив на стратегічну поведінку підприємства [5].

Для оптимальної структури оборотних активів представляється, що неліквідні активи (витрати у незавершеному виробництві, витрати майбутніх періодів) не повинні перевищувати 30-40% суми оборотних активів, ліквідні (виробничі запаси, готова продукція, товари, дебіторська заборгованість) - мають становити 50-60%, високоліквідні (грошові кошти, поточні фінансові інвестиції) - приблизно 10% [6, с. 200].

Механізм управління оборотними активами не може існувати окремо від інших управлінських механізмів і повинен враховувати як необхідність забезпечення відповідного рівня ліквідності підприємств, так і високий рівень ефективності використання коштів, вкладених у оборотні активи [5].

Тому для того, щоб визначити оптимальний розмір структури оборотних активів, на нашу думку, необхідно буде виконати наступний комплекс дій:

1. Аналіз складу та структури оборотних ак-

тивів аграрних підприємств Луганської області за попередній період.

2. Визначення рейтингової оцінки аграрних підприємств Луганської області за допомогою п'яти показників, що охоплюють найважливіші характеристики ефективного їх функціонування.

3. Для визначення доцільної структури оборотних активів знайдемо залежність результатів діяльності підприємств від складових оборотного капіталу за допомогою кореляційно-регресійного аналізу.

Провідним елементом виробничого потенціалу аграрних підприємств є оборотні активи, аналіз складу та структури яких у господарствах Луганської області (32 аналізованих підприємства) дозволить надати оцінку сформованій тенденції

накопичення та використання оборотних активів, які повинні забезпечувати процес виробництва достатньою кількістю матеріальних ресурсів та грошових коштів, резервом незавершеного виробництва, а також готовою продукцією. Тому ефективність використання аграрними підприємствами оборотних активів визначає за багатьма параметрами зріст виробництва у сільському господарстві.

Аналіз складу та структури оборотних активів базується на використанні прийому вертикального аналізу, котрий дозволяє розрахувати долю певного виду оборотних активів в загальній їх величині за певний період [7, с. 31], а також надати оцінку раціональності зміни структури оборотних активів (табл. 1).

Таблиця 1

Склад і структура оборотних активів аграрних підприємств Луганської області

Роки		2009	2010	2011	2012	Темп приросту, %
Склад оборотних активів	Виробничі запаси	15,00	15,08	16,72	12,96	-14
	Поточні біологічні активи	12,82	13,86	11,59	10,23	-20
	Незавершене виробництво	24,29	23,03	22,06	21,88	-10
	Витрати майбутніх періодів	-	0,00	0,01	0,28	-
	<i>Усього оборотних виробничих фондів</i>	52,11	51,97	50,38	45,35	-13
	Готова продукція	20,33	15,44	17,62	19,82	-3
	Товари	0,30	0,46	0,13	0,08	-73
	Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	18,77	16,71	22,27	22,06	18
	Дебіторська заборгованість за розрахунками	2,64	3,42	3,24	3,82	45
	Інша поточна дебіторська заборгованість	3,30	3,07	2,01	2,19	-34
	Поточні фінансові інвестиції	-	-	-	0,04	-
	Грошові кошти	2,18	8,63	4,03	5,12	135
	Інші оборотні активи	0,37	0,31	0,32	1,53	314
	<i>Усього фондів обігу</i>	47,89	48,04	49,62	54,66	14
<i>Усього оборотних активів</i>	100	100	100	100	-	

Джерело: Зведена річна фінансова звітність аграрних підприємств Луганської області за 2009-2012 рр.

Таким чином, результати проведеного аналізу свідчать про те, що на аналізованих підприємствах Луганської області протягом 2009-2012 рр. спостерігалася тенденція зменшення питомої ваги виробничих оборотних активів і їх збільшення у сфері обігу. Так, якщо у 2009 році доля оборотних виробничих фондів складала 52,11% від загального обсягу наявних активів, то вже у 2012 р. вона зменшилася на 13%. Необхідно відмітити, що найбільше зменшення спостерігалася за такими статтями як поточні біологічні активи та виробничі запаси на 20 та 14 % відповідно, як наслідок це призвело до зниження питомої ваги товарно-матеріальних цінностей аграрних підприємств.

Питома вага ж фондів обігу за аналізований період, навпроти, збільшилася на 14 %. Суттєвий вплив на збільшення розміру оборотних активів у сфері обігу здійснився через збільшення питомої ваги дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги та за розрахунками на 18 та 45% відповідно, а також грошових коштів на 135% (хоча й у структурі оборотних активів їх питома вага не є значною, проте ті аграрні підприємства, що мають на рахунках грошові кошти, можуть вільно купувати необхідні ресурси, в яких є по-

треба [8]).

Збільшення розмірів дебіторської заборгованості є негативним моментом, оскільки це спричиняє відволікання власних оборотних активів з виробничого обігу і супроводжується втратою доходів підприємств. Одними з основних причин зростання всіх видів дебіторської заборгованості є відсутність: якісного менеджменту; чіткої законодавчої регламентації стягнення боргів; порушення платіжної дисципліни, через що значно зменшуються обсяги виробництва на агропідприємствах та знижується рівень їх рентабельності.

Отже, на нашу думку, такі закономірності зміни структури оборотних активів, як в нашому випадку, призводять до недостатності оборотних активів для забезпечення процесу виробництва й реалізації сільськогосподарської продукції, несвоєчасності розрахунків та виникненню фінансових зобов'язань аграрних підприємств.

Для аналізу структури оборотних активів аграрних підприємств на макrorівні вважаємо доцільним провести комплексну порівняльну рейтингову оцінку фінансового стану 32 аграрних підприємств Луганської області за 2012 р., оскільки саме ця підсумкова рейтингова оцінка враховує усі найважливіші параметри фінансово-

господарської та виробничої діяльності підприємств.

Головна мета рейтингової оцінки - визначення положення підприємства серед конкурентів, тобто присвоєння йому певної значущості (рангу). Основне призначення рейтингової оцінки підприємства - зниження ризику для всіх учасників інвестиційної діяльності та ділових партнерів [9, с. 412].

Для визначення рейтингу підприємств пропонується використати п'ять показників, які часто використовуються та найбільш повно характеризують фінансово-господарський стан аналізованих підприємств. Серед них:

- коефіцієнт забезпеченості власними оборотними активами (норм. знач. $K_{звоз} \geq 0,1$);
- коефіцієнт загальної ліквідності (покриття) (норм. знач. $K_{зл}$ від 2-3);
- коефіцієнт оборотності сукупного капіталу (норм. знач. $K_{оск}$ - 2,5);
- рівень рентабельності продажу (норм. знач. $P_{пр}$ - 0,3);
- рівень рентабельності власного капіталу (норм. знач. $P_{ек} \geq 0,1$).

Рейтингове число розраховується за наступною формулою:

$$R = \sum_{i=1}^L \frac{1}{LN_i} K_i, \quad (1)$$

де L - число показників, що використовуються для рейтингової оцінки;

N_i - нормативний рівень для i -го коефіцієнта;

K_i - i -й коефіцієнт;

$1/LN_i$ - ваговий індекс i -го коефіцієнту [10, с. 188].

Згідно формули (1), вираження для рейтингового числа, що визначається на основі п'яти показників буде виглядати наступним чином:

$$R = 0,1K_{звоз} + 3K_{зл} + 2,5K_{оск} + 0,3P_{пр} + 0,1P_{ек}. \quad (2)$$

Таким чином, розрахуємо 5 фінансових показників по кожному з аналізованих аграрних підприємств Луганської області за 2012 р. та за формулою (2) визначимо рейтингову експрес-оцінку фінансово-господарського стану господарств (табл. 2). При відповідності 5-ти фінансових показників їх нормативним значенням рейтингове число підприємства повинно бути ≥ 1 . Фінансовий стан підприємств з рейтинговою оцінкою менше 1 характеризується як незадовільний.

Таблиця 2

Вихідні дані для розрахунку рейтингового числа (на базі аграрних підприємств Луганської області за 2012 р.)

№ підприємства	$K_{звоз}$	$K_{зл}$	$K_{оск}$	$P_{пр}$	$P_{ек}$	Рейтингове число
1	2	3	4	5	6	7
1	0,94	26	0,86	0,17	0,17	4,14
2	0,99	86,86	0,48	0,46	0,25	8,62
3	0,89	8,70	1,09	0,25	0,34	3,29
4	0,73	3,89	0,42	0,26	0,15	2,23
5	0,96	25,48	0,85	0,19	0,19	4,19
6	0,82	11,87	0,79	0,11	0,11	2,79
7	-0,21	1,03	1,30	0,47	-3,27	-6,47
8	0,92	12,71	0,83	0,39	0,41	3,83
9	0,95	20,56	0,62	0,26	0,20	3,89
10	0,86	35,45	0,54	0,65	0,50	5,56
11	0,98	38,88	0,86	0,28	0,28	5,37
12	0,93	13,56	1,27	0,60	1,06	5,39
13	0,97	39,55	0,60	0,38	0,26	5,40
14	-1,29	0,45	0,57	0,01	0,01	-2,48
15	0,79	4,75	1,36	0,25	0,47	3,11
16	0,75	4,07	0,31	0,10	0,04	1,94
17	0,97	40,00	0,98	0,32	0,32	5,54
18	0,58	-	0,74	0,23	0,25	1,87
19	0,67	3,54	1,60	0,35	1,10	4,14
20	0,90	11,02	0,76	0,21	0,18	3,10
21	0,66	2,95	0,74	0,09	0,07	1,78
22	0,52	3,98	0,73	0,02	0,02	1,42
23	0,82	5,49	0,81	0,16	0,16	2,50
24	0,83	6,05	0,58	0,03	0,01	2,15
25	-0,95	0,64	0,21	-0,92	-4,13	-10,71
26	0,32	1,47	0,83	0,09	0,11	1,08
27	-2,14	0,32	0,11	0,04	2,00	-0,22
28	0,98	42,19	0,64	0,43	0,33	5,77
29	0,51	3,07	0,72	0,30	0,33	2,14
30	0,26	2,71	0,71	0,06	0,07	0,94
31	0,97	38,81	1,07	0,13	0,15	5,00
32	0,88	18,23	0,84	0,28	0,27	3,77

Джерело: Зведена річна фінансова звітність аграрних підприємств Луганської області за 2012 р.

Як можна побачити з вище розрахованої таблиці на 5-х підприємствах рейтинговий показник < 1, тобто їх фінансовий стан є незадовільним, а інші 27 мають рейтингове число >1, тобто їх фінансовий стан задовільний.

Проведена рейтингова оцінка підприємств показала, що найбільші рейтингові числа належать 5-ти підприємствам під № 2, 10, 13, 17, та

28, а саме: Ф/г «Альтаір», Ф/г «Золоте», СТОВ «Кам'янське», Ф/г «Мрія», Ф/г «Незалежність», що свідчить про їх найбільш вигідне положення по відношенню до конкурентів. Далі проаналізуємо структуру оборотних активів вибраної сукупності господарств Луганської області за період з 2009-2012 рр. (табл. 3).

Таблиця 3

Структура оборотних активів вибіркової сукупності аграрних підприємств Луганської області за 2009-2012 рр., %

Найменування підприємств	Склад оборотних активів	Роки			
		2009	2010	2011	2012
1	2	3	4	5	6
Ф/г «Альтаір»	Виробничі запаси	4,74	17,81	7,63	5,09
	Поточні біологічні активи	1,88	7,74	4,47	4,14
	Незавершене виробництво	10,94	16,89	18,45	14,30
	Готова продукція	68,67	49,66	61,54	61,35
	Дебіторська заборгованість	12,41	3,31	2,97	13,02
	Грошові кошти	1,37	3,49	4,36	0,87
	Інші оборотні активи	0,00	1,10	0,59	1,22
	Усього оборотних активів	100	100	100	100
Ф/г «Золоте»	Виробничі запаси	6,67	4,00	0,60	0,46
	Поточні біологічні активи	0	0	0	0
	Незавершене виробництво	18,73	21,60	12,16	12,60
	Готова продукція	47,36	47,07	13,52	20,72
	Дебіторська заборгованість	25,81	25,83	71,92	64,42
	Грошові кошти	0,35	0,03	0,01	0,60
	Інші оборотні активи	1,09	1,48	1,79	1,19
	Усього оборотних активів	100	100	100	100
СТОВ «Кам'янське»	Виробничі запаси	5,55	4,94	5,42	5,04
	Поточні біологічні активи	3,58	0	0	0
	Незавершене виробництво	18,65	33,77	26,45	21,90
	Готова продукція	61,81	54,77	28,66	61,66
	Дебіторська заборгованість	5,73	4,59	24,47	6,90
	Грошові кошти	4,67	1,93	15,00	4,50
	Інші оборотні активи	0	0	0	0
	Усього оборотних активів	100	100	100	100
Ф/г «Мрія»	Виробничі запаси	4,40	2,42	7,05	9,08
	Поточні біологічні активи	12,25	15,67	12,99	14,86
	Незавершене виробництво	26,60	40,50	36,88	26,92
	Готова продукція	47,59	34,30	37,41	30,59
	Дебіторська заборгованість	6,44	4,35	3,54	15,18
	Грошові кошти	2,73	2,76	2,13	3,38
	Інші оборотні активи	0	0	0	0
	Усього оборотних активів	100	100	100	100
Ф/г «Незалежність»	Виробничі запаси	7,04	4,66	23,26	6,72
	Поточні біологічні активи	16,54	13,96	13,96	10,64
	Незавершене виробництво	32,99	24,43	20,97	13,43
	Готова продукція	4,45	0,91	2,59	2,50
	Дебіторська заборгованість	38,03	25,42	27,98	53,20
	Грошові кошти	0,95	30,62	11,24	13,51
	Інші оборотні активи	0	0	0	0
	Усього оборотних активів	100	100	100	100

Джерело: Зведена річна фінансова звітність аграрних підприємств Луганської області за 2009-2012 рр.

Серед усіх вище проаналізованих підприємств аграрного сектору Луганської області Фермерське господарство «Мрія» за 2012 р. має найкращу структуру наявних оборотних активів. Значна частина оборотних засобів знаходиться у виробничій сфері – понад 50%, за рахунок чого підприємство може забезпечувати нормальний,

стабільний та безперервний процес виробництва і реалізації сільськогосподарської продукції. Необхідна частина знаходиться в сфері обігу, що дає можливість для здійснення своєчасних розрахунків, а невелика частка дебіторської заборгованості свідчить про здійснення та виконання на підприємстві своєчасної та ефективної розра-

хунково-платіжної дисципліни.

Найгірша ситуація серед інших спостерігається на Ф/г «Золоте». На це вказує частка дебіторської заборгованості в структурі оборотних активів, яка сформована цілком за рахунок дебіторської заборгованості за товари, роботи та послуги, так у 2011 та 2012 р. вона становить понад 60% від загального розміру оборотних активів. Зростання розміру грошових коштів також не є позитивним моментом, оскільки вони повинні бути у постійному русі, тобто «працювати». Таким чином, на даному фермерському господарстві погіршується розрахунково-платіжна дисципліна та оборотні активи затримуються у обіговій сфері.

Для визначення оптимальної структури оборотних активів знайдемо залежність результатів діяльності аграрних підприємств від складових оборотних активів. Показником, що характеризує

ефективність виробництва та збутової діяльності, визначає рівень доходності вкладеного капіталу є коефіцієнт рентабельності продажів (обороту) [11, с. 62].

Розрахунки цього показника проведемо на прикладі Ф/г «Мрія» Старобільського району Луганської області та за допомогою кореляційно-регресійного аналізу спробуємо визначити його залежність від структури оборотного капіталу.

Для виявлення наявності та визначення тісноти взаємозв'язку між зазначеними вище показниками на основі вихідних даних Ф/г «Мрія» за 2009-2012 рр. (табл. 4) розрахуємо коефіцієнт парної кореляції для кожної пари змінних (табл. 5), а сам коефіцієнт парної кореляції (r) розраховується за наступною формулою [12, с. 36]:

$$r = \frac{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})(y_i - \bar{y})}{\sqrt{\sum_{i=1}^n (x_i - \bar{x})^2} \sqrt{\sum_{i=1}^n (y_i - \bar{y})^2}} \quad (3)$$

Таблиця 5

Вихідна інформація для розрахунку коефіцієнта парної кореляції за даними Ф/г «Мрія» за 2009-2012 рр.

Показники	Роки				\bar{x}	\bar{y}
	2009	2010	2011	2012		
Рентабельність продажів, % (y_i)	25,08	19,31	19,97	32,33	-	24,2
Питома вага в оборотних активах:						
- виробничих запасів (x_1)	4,40	2,42	7,05	9,08	5,7	-
- поточних біологічних активів	12,25	15,67	12,99	14,86	13,9	-
- незавершеного виробництва (x_2)	26,60	40,50	36,88	26,92	32,7	-
- готової продукції	47,59	34,30	37,41	30,59	37,5	-
- дебіторської заборгованості (x_3)	6,44	4,35	3,54	15,18	7,4	-
- грошових коштів (x_4)	2,73	2,76	2,13	3,38	2,7	-

Джерело: Розраховано автором на основі фінансової звітності аграрних підприємств Луганської області за 4р..

Таблиця 6

Коефіцієнт парної кореляції

Показники	Виробничі запаси	Поточні біологічні активи	Незавершене виробництво	Готова продукція	Дебіторська заборгованість	Грошові кошти
Рентабельність продажів	0,69	0,05	-0,85	-0,24	0,97	0,83

Джерело: Розраховано автором.

Коефіцієнт кореляції дозволяє встановити силу та тісноту зв'язку між величинами. Так, якщо $0 \leq |r| < 0,2$ – то зв'язку майже немає, $0,2 \leq |r| < 0,5$ – зв'язок досить слабкий, $0,5 \leq |r| < 0,75$ – середній зв'язок (помірний), $0,75 \leq |r| < 0,95$ – тісний зв'язок (сильний), $0,95 \leq |r| < 1$ – зв'язок дуже сильний, а коли $|r| = 1$ – вказує на те, що величини пов'язані функціональною залежністю. Тобто, чим ближче коефіцієнт кореляції до 1, тим точніше можна вважати - величини, що вивчаються, знаходяться у кореляційному зв'язку [13, с. 10].

В нашому випадку спостерігається помірний зв'язок між рентабельністю продажів та питомою вагою виробничих запасів, що може бути пов'язане з понаднормовими запасами сировини, які відповідно збільшують витрати підприємства. Коефіцієнт парної кореляції (-0,85) вказує на те, що зв'язок між рентабельністю обороту та незавершеним виробництвом досить тісний та зворотній, тобто та при збільшенні питомої ваги одного показника розмір іншого зменшується. Зв'язок

між рентабельністю продажів та питомою вагою дебіторської заборгованості та грошових коштів дуже сильний (прямий) та тісний відповідно, тобто при збільшенні одного показника другий також зростає. Між рентабельністю обороту та питомою вагою поточних біологічних активів та готової продукції лінійна кореляція майже відсутня, тому й немає необхідності розглядати ці показники далі.

Для оптимізації структури оборотних активів Ф/г «Мрія» пропонуємо використати множинне кореляційне рівняння з результативним фактором y_i – рентабельність продажів та шести чотирьох факторів впливу на результат – питома вага виробничих запасів (x_1), незавершеного виробництва (x_2), дебіторської заборгованості (x_3) та грошових коштів (x_4) та на основі даних табл. 5 проведемо кореляційно-регресійний аналіз за допомогою програми MS Excel [14, с 53-61].

Таким чином, ми отримали наступні рівняння регресивної залежності, де квадратична залеж-

ність рентабельності продажів від:

- виробничих запасів має такий вигляд: $y = 15,98 + 1,43x_1$, при $R^2 = 0,48$, тобто частка виробничих запасів впливає на рентабельність продажу лише на 48 %, а при збільшенні питомої ваги виробничих запасів у структурі оборотних активів на 1 % рентабельність обороту зростає на 1,43 %;

- незавершеного виробництва: $y = 47,94 - 0,73x_2$, при $R^2 = 0,72$, що вказує на більш достовірне рівняння регресії, так при збільшенні питомої ваги незавершеного виробництва в оборотних активах на 1 % рентабельність продажів зменшується на 0,73 %;

- дебіторської заборгованості: $y = 16,11 + 1,09x_3$, за високого коефіцієнта детермінації $R^2 = 0,94$, при збільшенні частки дебіторської заборгованості в оборотних активах на 1 % рентабельність продажів збільшується на 1,09 %;

- грошових коштів: $y = -2,84 + 9,82x_4$, $R^2 = 0,69$, так при збільшенні питомої ваги грошових коштів в оборотних активах на 1% рентабельність обороту збільшується на 0,73%.

Аналіз цих факторів впливу показав – чим більша частка виробничих запасів у загальній сумі оборотних активів, тим менше рівень рентабельності продажів. Кореляційно-регресійний аналіз визначив, що на зміни рентабельності продажу значно впливає питома вага незавершеного виробництва, дебіторської заборгованості та грошових коштів.

На основі здійснених розрахунків можна зазначити, що при незмінних умовах роботи аграрного підприємства питома вага виробничих запасів не повинна перевищувати 11,17 %, незавершеного виробництва – 65,67%, дебіторської заборгованості – 14,78 %, грошових коштів – 0,28 % для забезпечення беззбитковості діяльності. Приблизне дотримання вищезазначених пропорцій у структурі оборотних активів зможе забезпечити зниження ризику втрати ліквідності та загальної ефективності роботи підприємства.

Запропонований метод знаходження зв'язку між фінансовими результатами та загальною структурою оборотних активів аграрних підприємств за допомогою кореляційно-регресійного аналізу забезпечує визначення оптимальної структури оборотних активів, за якої досягається беззбитковість та стабільність роботи підприємств.

Висновки. Таким чином, у процесі управління оборотними активами аграрне підприємство повинно, перш за все, визначити нагальну їх потребу: їх розмір повинен бути мінімальним, але достатнім для забезпечення безперебійного фінансування планових витрат, необхідних на процес виробництва і реалізації сільськогосподарської продукції, здійснення у встановлені строки розрахунків з контрагентами. Завищений розмір оборотних активів призводить до зайвого відволікання їх в виробничі запаси, до фактичного заморожування фінансових ресурсів, а заниження їх розміру – до перебоїв у процесі виробництва і реалізації продукції, невчасного виконання підприємствами своїх зобов'язань.

Також ще можна додати, що політика управління оборотними активами, основана на комплексі управлінських рішень, що забезпечують необхідний обсяг та склад оборотних активів, повинна повною мірою забезпечувати пошук балансу між ризиком втрати ліквідності та ефективністю використання ресурсів аграрного підприємства. Використання ж механізму розрахунку оптимального розміру структури оборотних активів, наведений вище, сприятиме мінімізації та усуненню негативного впливу зовнішніх елементів: споживачів, постачальників, конкурентів, а також надасть можливість фінансовим менеджерам підприємств спланувати необхідний обсяг та структуру оборотних активів, що мають покращити ефективність роботи аграрних підприємств, рівень їх платоспроможності, ліквідності та можливостей до подальшої мобілізації фінансових ресурсів.

Список використаної літератури:

1. Бланк И. А. Основы инвестиционного менеджмента / Бланк И. А. - К. : Эльга-Н, Ника-Центр, 2001. – 536 с.
2. Бондарева І. О. Оптимізація структури оборотних коштів / І. О. Бондарева, Н. С. Драгун // Збірник наукових праць ДонДУУ: «Економіка та соціальна сфера: деякі питання взаємозв'язків»: Серія «Економіка». – Т. XII, вип. 209. – Донецьк: ДонДУУ, 2011. – С. 35-44.
3. Анисимов Ю. И. Финансовое стимулирование эффективного использования оборотного капитала предприятий виноделия : автореф. дис. на соискание наук, степени канд. экон. наук : спец. 08.00.10 «Финансы, денежное обращение и кредит» / Ю. И. Анисимов. – М., 2011. – 26 с.
4. Поддєрьогін А.М. Фінанси підприємств : Підручник / Поддєрьогін А. М., Білик М. Д., Буряк Л. Д.; кер. кол. авт.: наук. ред. проф. А. М. Поддєрьогін. – К. : КНЕУ, 2004. – 546 с.
5. Морозова В. Л. Проблема формирования рациональной структуры оборотных активов «платежеспособной» организации / В. Л. Морозова // Экономический анализ: теория и практика. – 2007. - № 14. – С. 24-29.
6. Когденко В. Г. Экономический анализ: учебное пособие / Когденко В. Г. – М. : Юнити-Дана,

2011. – 399 с.

7. Чистякова А. А. Анализ хозяйственной деятельности коммерческой организации: Учебное пособие для студентов спец. «Логистика» / Чистякова А. А. – СПб. : Изд-во СПбГУЭФ, 2009. – 59 с.

8. Сидорова Д. В. Оборотные средства: анализ и проблемы воспроизводства в сельском хозяйстве [Электронный ресурс] / Д. В. Сидорова. – Режим доступа : <http://www.sworld.com.ua/konfer30/379.pdf>. – Название с экрана.

9. Костырко Л. А. Стратегия финансово-экономической деятельности хозяйствующего субъекта: методология и организация: Монография. – Луганск: Изд-во ВНУ им. В. Даля, 2002. – 560 с.

10. Шеремет А. Д. Методика финансового анализа / Шеремет А. Д., Сайфулин Р. С., Негашев Е. В.. – М. ИНФРА-М, 2000. – 208 с.

11. Чиж В. І. Оборотний капітал в умовах глобальних викликів: формування та використання: монографія / В.І. Чиж, О.П. Пархоменко. – Луганськ : Видавництво «Ноулідж», 2012. – 212 с.

12. Костирко Р. О. Фінансовий аналіз: навч. посібник / Костирко Р. О. – Х. : Фактор, 2007. – 784 с.

13. Харченко М. А. Корреляционный анализ: учебное пособие для вузов [Электронный ресурс] / Харченко М. А. – Режим доступа : <http://window.edu.ru/resource/562/65562/files/m08-196.pdf>. – Название с экрана.

14. Бараз В. Р. Корреляционно-регрессионный анализ связи показателей коммерческой деятельности с использованием программы Excel: учебное пособие / Бараз В. Р. – Екатеринбург : ГОУ ВПО «УГТУ-УПИ», 2005. – 102 с.

В данной статье проанализирован фактический состав и структура оборотных активов аграрных предприятий Луганской области, а также предложен комплекс действий, с помощью которого можно определить оптимальный размер структуры оборотных активов и величину ее влияния на рентабельность продаж.

Ключевые слова: оборотные активы, управление, оптимальный размер, структура, рентабельность продаж, производственные фонды, фонды обращения, аграрные предприятия.

This article analyzed the actual composition and structure of current assets of Lugansk region agrarian enterprises, and also provides action complex can be used to determine the optimal size of current assets structure and the value of its impact on the profitability of sales.

Keywords: current assets, management, optimum size, structure, return on sales, production funds, profitability of sales, agrarian enterprises.

Дата надходження до редакції: 25.10.2013 р.

Рецензент: д.е.н., професор Чиж В.І.

УДК 33.054.22

АНАЛІЗ АБСОЛЮТНИХ ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКУ БАНКУ ЯК ФАКТОР ЙОГО СТАБІЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

О. Г. Жмайлова, к.е.н., доцент, ДВНЗ «Українська академія банківської справи НБУ»

В. В. Стрілець, к.е.н., доцент, Сумський національний аграрний університет

У статті висвітлено методику аналізу абсолютних показників прибутку та оцінки впливу основних факторів діяльності комерційного банку на фінансовий результат на основі розрахунку показника доходності власного капіталу з використанням показників прибутку до оподаткування, операційних доходів, активів банку та чистого прибутку, вираженого мультиплікативною моделлю, що враховує власний капітал, ефективність управління податками, ефективність контролю витрат, ефективність управління активами та ефективність управління ресурсами. Запропонована схема аналізу дозволить банківським установам оцінити ефективність та економічну доцільність витрат та розширити потенційні можливості використання прибутку.

Ключові слова: аналіз, абсолютні показники, прибуток, фінансовий результат, банківська установа, використання прибутку, ефективність.

Постановка проблеми. Використання на сьогодні існуючих методик аналізу прибутку банківських установ актуалізує необхідність вивчення цього питання, оскільки без належного аналізу неможливе їх подальше дослідження та удосконалення. Дана проблема має велику актуаль-

ність не тільки для економічної науки, але і для практичної діяльності фінансового сектору економіки та банківської системи України.

Аналіз останніх джерел досліджень і публікацій. Теоретичні й практичні аспекти, що стосуються методик аналізу прибутку висвітлені у